

С.Ф. Хмель

Українська партизанка

(з крайових матеріалів)

Репринтне видання

Підписано до друку 03.06.2019 р. Формат 60x84 1/16.
Друк лазерний. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 16,5.

ТОВ «Видавництво «Центр учбової літератури»
вул. Електриків, 23 м. Київ 04176

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 2458 від 30.03.2006 р.

ВСТУПНЕ СЛОВО

У наш час велетенського розвитку техніки взагалі, а військової техніки зокрема, коли майже кожного дня довідуємося про нові винаходи для цілей війни, то тут, то там можна почути голоси: мовляв, у майбутній війні людина відіграватиме найменшу роль. Проте всі війни — давні й недавні чи навіть сучасні — доказують цю незаперечну правду, що вирішальним чинником у війні завжди була і є сама людина. І зовсім безпідставне є твердження, що в майбутній війні буде інакше, бо ж ні найбільш модерна військова техніка, ні навіть найкраще командування не можуть самі вирішити вислід війни, бо кінцева перемога чи поразка залежать насамперед і головно від постави людини-воєнка навіть у найменшому бою. Остаточний результат війни вирішально залежить від того, чи людина-воєнка не кине зі страху перед смертю отої „найновішої зброї“ і не втече, чи ідею, за яку-має боротися, вважає добром вищим, ніж власне життя.

Дехто з-поміж видатних стратегів і політиків є того погляду, що партизанська війна в епоху реактивних суперсонічних літаків, балістичних ракет й атомної зброї — це абсурд, що партизанські бої — це пережиток, що такі бої вже перейшли до історії та белетристики чи на театральну сцену. Та висловлюючи такий погляд, оті стратеги й політики розминаються з дійсністю, вони не бачать чи не знають, наприклад, такого незаперечного факту, що під час Другої світової війни три мільйони німецького війська були зв'язані боротьбою з партизанами у своєму заплілі. А довгорічна боротьба УПА проти велетенської Московської імперії хіба не є переконливим доказом того, якою грізною силою може бути повстанська армія? І чи ж бойові дії партизанів під час війни в Кореї, Індонезії, Альжирі та інших країнах не свідчать про це ж саме? Хоч військова техніка розвивається постійно й швидко, її опановують теж і партизани. А при цьому не треба забувати, що для ворога грізнішою від усякої „наймодернішої“ зброї є та ідея, в ім'я якої поневолений народ бореться проти свого поневолювача. А тому що на початку визвольної збройної боротьби поневолений народ не може мати регулярної армії, він створює армію повстанську, провадить війну партизанську — спочатку безвиглядну, проте в кінцевому висліді переможну.

Всупереч отим твердженням деяких стратегів і політиків про анахронізм і абсурдність партизанської війни, останнім часом можна почути більш тверезі й розумні голоси про цю проблему. І так, наприклад, щораз частіше появляються статті визначних американських військових фахівців, які твердять, що майбутня світова війна буде взагалі „великою партизанкою“. Цю саме жакливо, нищівна атомна зброя примусить головне командування розташувати свої війська вглиб і вшир, поділити їх на малі відділи і групи та розпорозити в терені, швидко переставитися на тактику рухомої війни, подібну до тактики війни партизанської.

І саме проблема партизанської війни, проблема повстанської армії цікавить нас, українців, під цю пору найбільше. Ми добре знаємо, що ніколи жоден окупант добровільно не дасть поневоленій нації самостійности, що цю самостійність треба здобути збройною силою. Спочатку така збройна боротьба мусить мати форму партизанських боїв, а згодом вона перетворюється у збройний виступ цілого народу при одночасній організації регулярного війська.

В цьому аспекті поява праці крайового автора С.Ф. Хмеля „Українська партизанка“ має для нас велике значення. Самозрозуміло, вона не охоплює всіх фаз партизанської боротьби і не подає всього, про що треба знати і що повинен собі засвоїти український повстанець. Написати на Рідних Землях працю про партизанську боротьбу — діло дуже трудне. Незвичайно важкі умови, серед яких відбуваються партизанські бої, необхідність конспірації,

трудність збирання і переховування бойових звітів та інших матеріалів — усе це дуже утруднює працю підпільного автора. А до того, вже зібрані матеріали часто пропадають чи то внаслідок ворожих наскоків, чи з різних інших причин. А коли ще додати, що в партизанських боях велику роль відіграє не лише зброя і тактика, а й насамперед психіка і моральний стан бійців, тоді щойно можемо собі вповні усвідомити, як важко все це ґрунтовно вивчити, належно збагнути та вичерпно описати. Так само спевдія з населенням, яка часто має великий вплив на перебіг бойової акції, рідко коли є відома всім учасникам даного бою, а тому й опис такої акції не може бути повний.

Всі ці труднощі доводилось переборювати авторові „Української партизанки“, і вони не могли, очевидно, не позначитися на характері, формі та змістові його праці. І все ж таки, незважаючи на недоліки цього твору, його вартість — і як військового підручника, і як історичного документу — величезна. Ця праця тим цінніша, що автор її — активний і видатний учасник повстанської боротьби, досконалий знавець партизанських боїв. Він найкраще знає, що є в такій боротьбі найголовніше й вирішальне, і про цей найважливіший фактор не раз згадує та його підкреслює. Цей фактор — це людина, її сильна воля, її твердий характер, висока мораль, що є прикметами навіть важливішими, ніж інтелігенція. Поміж повстанськими командирами були люди з високою чи середньою освітою, були й звичайні сільські хлопці, але вирішальними прикметами, що становили вартість, була не освіта, а їх особисті якості характеру — хто був стійкіший морально, твердіший характером і сильніший жертвовною любов'ю до України. Завжди краще воює той, хто принциповий, хто не дає себе збаламутити чи звести обманливими і підступними гаслами, хто не стане обкидати болотом й облплювати те, що ще вчора цінував і звеличував. Людина характеру — це найкращий упівець, це справжній український повстанець.

Партизанська війна цілковито відрізняється від тієї війни, що провадять регулярні армії, і не завжди добрі вояки регулярної армії є так само добрими вояками в партизанці, чи навпаки, і цей момент треба завжди враховувати при кожному військовому плануванні.

У перспективі близького майбутнього виринає мариво третьої світової війни. В цій війні на різних фронтах, а особливо в Україні, виникнуть чи поновляться бойові партизанські дії. Ми будемо учасниками чи принаймні свідками тієї війни, а тому мусимо знати її характер, найголовніші можливості, способи та труднощі. В цьому дуже помічним і цінним для нас матеріалом є книжка „Українська партизанка“, з якої довідуємося, як і серед яких умов воювала славна УПА, які труднощі доводилось їй переборювати, яких героїських чинів вона досягла. І якої діло треба продовжувати, щоб досягнути остаточну перемогу.

Євген Рен

Д. Повстанський курінь	83
1. Загальне положення	83
2. Курінь в наступальному бою	83
3. Наступ з переборюванням ріки	84
4. Наступ у лісі	85
5. Наступ на оселю	85
6. Наступ уночі	86
7. Особливості наступу взимку	86
8. Перехід до оборони	87
9. Курінь в обороні	87
10. Курінь — ударна група загону (з'єднання-полку) в обороні	89
11. Оборона на широкому фронті	89
12. Рухома оборона	89
13. Особливості оборони ріки	89
14. Оборона лісу	90
15. Оборона оселі	90
16. Оборона вночі	90
17. Особливості оборони взимку	91
18. Зміна куреня	91
19. Вихід куреня з бою	91
20. Курінь на відпочинку	92
21. Курінь як забезпечення постою	93
22. Курінь на маршовому забезпеченні	93
23. Бій куреня як маршового забезпечення	94
Е. Повстанський загін-з'єднання (полк)	94
1. Загальне положення	94
2. Загін у наступальному бою	94
3. Наступ з переправою через ріку	96
4. Наступ уночі	96
5. Загін у зустрічному бою	97
6. Перехід до оборони	97
7. Загін в обороні	97
8. Особливості оборони вночі	98
9. Оборона на широкому фронті	99
10. Рухома оборона	99
11. Вихід з бою і відступ	99
12. Пересування загону	99

Частина третя

А. Загальні основи партизанки	101
1. Вступні зауваження	101
2. Марші-рейди	102
3. Форми партизанської боротьби	115

Частина друга	
Бойовий правильник для партизанських відділів	63
А. Загальне положення	63
1. Основи бойових дій повстанських відділів	63
2. Вогонь і маневрування	63
3. Бойовий лад	64
Б. Поодинокий повстанець	64
1. Загальне положення	64
2. Повинності та прикмети повстанця	64
3. Спеціальні завдання повстанця	65
В. Повстанський рій	66
1. Загальне положення	66
2. Рій у наступі	66
3. Рій в обороні	67
4. Рій у бойовій охороні наступального бою	68
5. Рій на чаті	68
Г. Повстанська чота	69
1. Загальне положення	69
2. Чота у наступальному бою	69
3. Чота в обороні	71
Г. Повстанська сотня	72
1. Загальне положення	72
2. Сотня в наступальному бою	73
3. Особливості нічного наступу	74
4. Особливості наступу на оселю	74
5. Особливості наступу в лісі	75
6. Особливості наступу з переборенням (форсуванням) ріки	75
7. Особливості наступу взимку	75
8. Особливості наступу в горах	76
9. Сотня в обороні	76
10. Зміна сотні	78
11. Особливості маневрової оборони	78
12. Особливості оборони вночі	78
13. Особливості оборони оселі	79
14. Особливості оборони в лісі	79
15. Особливості оборони ріки	79
16. Особливості оборони взимку	80
17. Сотня в розвідці	80
18. Особливості розвідки взимку	82
19. Автоматники	83

ПЕРЕДМОВА

Праця „УКРАЇНСЬКА ПАРТИЗАНКА“ складається з трьох частин:

- Українська партизанка;
- Бойовий правильник для партизансько-повстанських відділів;
- Загальні основи партизанки.

У першій частині, після генези та вступу, опрацьовано наступні питання:

- Підготовчий період;
- Організація збройних відділів;
- Українська Повстанська Армія;
- Командир.

У другій частині опрацьовано партизанську практику на основі „Бойового правильника піхоти“ з 1948 р. Варіанти методів, які ворог застосовує в боротьбі з нашими відділами і які повинні вживати наші відділи, щоб з успіхом поборювати ворога, я залишив, однак у тій частині подав деякі варіанти, що їх застосовують повстанці. Останній розділ згаданого правильника — „Стрілецький полк“ — перелицював на „Партизанський полк“.

У третій частині — „Загальні основи партизанки“ — я розробив спеціальні форми партизанських боїв, а саме: марші-рейди, засоби партизанської боротьби. Цю частину опрацював на основі власного досвіду, а також користав з праць командира Різуна „Як перемагати“ та Ратного „Основи тактики повстанських і боївкарських боїв“. Щоб матеріал був доступніший, проілюстрував його низкою прикладів.

Автор.

ЧАСТИНА ПЕРША

УКРАЇНСЬКА ПАРТИЗАНКА

Гене́за

Хоч український народ втратив самостійність, однак не скорився; навпаки, використовуючи кожну нагоду і політичну кон'юнктуру, він завжди ставав до визвольної боротьби, щоб скинути ненависне, насильницьке ярмо та зажити вільним життям. В історії України маємо світлі картини, коли наш народ, незважаючи на переважаючі сили ворога, а навіть на несприятливу для себе ситуацію, ставав до нерівної боротьби. Хоч ворог жорстоко придушував повстання, хоч намагався стерти українство з лица землі, воно, як стихія, знову відроджувалось, ставало до нового бою та своїм великим чином прищеплювало грядущим поколінням ідею самостійности.

У Першій світовій війні, коли Україну загарбали вороги і кордонами своїх держав покраяли її на частини, постала українська революційна організація — Організація Українських Націоналістів (ОУН), яка за основну мету поставила собі: революційним шляхом повалити владу окупантів та побудувати Самостійну Соборну Українську Державу.

Вступ

Боротьба за волю часто прибирає два дуже відмінні вигляди:

Перша форма боротьби — більш поміркована, базується на висуванні різних петицій у парламенті окупанта та на міжнародніх конференціях і конгресах. Ця форма боротьби:

— на коротшу мету задовільняється деякими поступками на культурному та економічному полі з боку держави, що поневолює даний народ;

— на дальшу мету розрахована на чужу дипломатичну допомогу при зеленому столику. мовляв, там і проголосять незалежність.

Друга форма боротьби — революційно-визвольна, що не визнає ніяких поступок, ні компромісів. Вона виступає одночасно як проти опортунізму власного народу, так і проти чужого поневолення. Боротьба того типу прибирає радикальні форми, як бойкот, саботажі, атентати, збройні напади, винищування чужих, ворожих елементів і т.п.

Щоб успішно вести революційну боротьбу, щоб повалити чужий режим та досягнути самостійність, потрібно:

— політичний та військовий проводи, які керували б цілістю революційного руху;

— опертися на найширші маси свого народу, національно та політично освідомити їх, ідейно виховати та ввести в орбіту визвольної боротьби.

Кожний визвольний рух мусить бути плянований та базований на платформі якоїсь революційної організації, провід якої очолював би цілість визвольної боротьби, а її члени були б ядром, довкола якого гуртувалися б широкі маси поневоленого народу. Визвольна боротьба натрапляє на великі труднощі, зумовлені ворожим режимом, а тому, щоб збройний зрив був вдалим, щоб потягнув за собою якнайширші маси населення, він насамперед мусить бути ґрунтовно підготований.

ЗМІСТ

Вступне слово	2
Передмова	4
Частина перша	
Українська партизанка	5
Гене́за	5
Вступ	5
А. Підготовчий період	
1. Завдання і праця підпільної організації	6
2. Військова референтура	6
3. Вишкіл командирських кадрів	8
Б. Організація збройних відділів	
4. Призов до партизансько-повстанських відділів	9
5. Підбір людей до повстанських відділів	11
В. Організація Української Повстанської Армії (УПА)	
6. Військова влада та організаційна структура	15
7. Зброя	16
8. Виряд	18
9. Місця розташування	21
10. Повстанські відділи	22
11. Вишкіл	24
Г. Вишкільні програми УПА	
12. Програма для старшинських шкіл (Повний вишкіл)	28
I. Вишкіл рядового повстанця	28
II. Вишкіл кандидатів на старшин	31
13. Програма для підстаршинських шкіл (Повний вишкіл)	35
I. Вишкіл рядового повстанця	35
II. Вишкіл кандидатів на старшин	38
14. Програма для підстаршинських шкіл (Скорочений вишкіл)	40
I. Вишкіл рядового повстанця	40
II. Вишкіл кандидатів на підстаршин	44
Г. Командир	
1. Дефініція	46
2. Бойові прикмети командира	47
3. Командир зобов'язаний	49

А. ПІДГОТОВЧИЙ ПЕРІОД

1. Завдання і праця підпільної організації

Підготовчий період вимагає від підпільної організації:

- виростити та ідейно виховати своїх членів, які в час всенародного повстання творили б авангард збройного виступу;
- військово вишколити провідні кадри;
- нагромадити зброю та виряд на початок збройного виступу (з тим, що опісля зброя буде здобута у ворога);
- шляхом пропаганди освідомити маси в необхідності збройного виступу.

Підготовчий період триває довго, бо саме повстання та розбудова революційної організації вимагають довшого часу. Організація мусить охопити та опанувати своїми клітинами цілість народу (всі його суспільні шари). Оскільки цю роботу треба проводити в суворій конспірації, а при тому поборювати опортуністичний світогляд, що проник у частину народу, і прищеплювати йому революційні ідеї, вона вимагає від членів Організації великої активності та підприємливості.

Щоб члени революційно-визвольної організації могли відповідати великому завданню, вони мусять бути не лиш ідейно виробленими, а також заправленими до важкого підпільного життя, а це, в свою чергу, вимагає від кожного члена військового вишколу, партизанської заправки й підприємливості.

Найважчим завданням підготовчого періоду є опанувати організаційними клітинами в терені всі суспільні верстви власного народу. Для здійснення цього завдання, як і для кращої контролі, край мусить бути поділений на теренові частини, а ті, в свою чергу, на округи, надрайони, райони і т.п., в яких цілістю справ керують теренові провідники, службово залежні від Головного Проводу Організації.

Теренові провідники. Щоб теренові провідники могли як слід вести свою роботу, вони організують собі для допомоги референтів: організаційного, пропагандивного, господарського, військового, безпеки, зв'язку. Референти мають завдання керувати своїми ресурсами і звітувати своєму керівникові про стан і проведену роботу на даному терені. Головний Провід, одержуючи звіти та звітномлення від теренових провідників, докладно поінформований про стан і роботу даного терену і, так би мовити, бачить його рельєфний образ: господарські спроможності, національну виробленість громадян, кількість боєздатних людей, розташування ворожих сил і т.п.

Не буду пояснювати праці кожного референта, бо це не є завданням цієї публікації. Головним чином нас цікавитиме праця військового референта (військовика) та його зв'язок з іншими референтами.

2. Військова референтура

а) Становище військового референта.

В залежності від ієрархічного порядку в Організації, тереновим військовим комендантом Провід призначає члена, який уже давніше здобував військовий вишкіл і звання в українській або в чужих арміях; кандидат на військового провідника повинен знати військову справу та мати організаційний хист. Військовий референт має підібрати в терені дальших військовиків і:

- створити штаб (допоміжний орган військового референта-коменданта);
- розділити функції між членами штабу;
- керувати та слідкувати за працею всіх членів штабу;
- бути в постійному контакті з іншими референтами теренового проводу;

Василь Сашак-Вістун з с. Новошина, район Вигода.

д) **Розвідка.** Кожна армія проводить свої дії таємно, щоб несподіваним маневром і вогнем знесилити ворога, завдати йому дошкульних втрат та змусити піддатися. Одночасно кожна армія веде розвідку, щоб не зазнати несподіваного удару з боку ворога.

Розвідка — це збирання відомостей про ворога, його силу, озброєння, командний склад, розташування, забезпечення, настрої, пляни та спосіб дії, адміністрацію, магазини тощо. В прифронтовій смузі командир висилає цілі відділи або окремих людей, що мають завдання розвідати про ворога. Така розвідка обмежується лише невеликим відтинком. Є ще розвідування глибокого заплілля ворога. Його здійснюють місцеві люди або люди, що їх перекидають туди літаками з радіопередавачами чи поштовими голубами для передачі відомостей. З розвідкою пов'язується контррозвідка. Це окремий, переважно військовий апарат для поборювання ворожої розвідки.

Для розвідки свого передпілля командир висилає двох-трьох повстанців або підвідділ, яким дає точне завдання, відтинок, час вимаршу й повороту, знаки і клички. Розвідку проводиться зоренням і боєм.

Командир підвідділу, отримавши завдання, повинен на карті вивчити місцевість, дорогу руху, перевірити готовність підвідділу, забрати в повстанців усі документи, фотографії й листи, передаючи їх бунчужному. На вихідній позиції виставляє зорця, а сам у той час інформує вояків про завдання. Потім розчленовує підвідділ, визначає парні стежі на перед і на боки. Передова стежа мусить знати напрям маршу та просуватися перед відділом на відстані 300 м вдень і 100 м вночі.

Просування стежі підвідділу відбувається перескоками.

На кожній зоровій межі командир проводить зорення сам особисто. При наявності перешкод командир повинен їх оглянути й зазначити у своїй звітній карті. Підвідділ веде розвідку непомітно, дбайливо маскуючись. Про наявність ворога в оселі свідчить гавкання псів, пізнє або передчасне палення в печах. Коли підвідділ має провести розвідку оселі, слід починати від крайніх хат. Наявність ворога в лісі зраджують птахи, які кружляють і не сідають на дерева. Шелест листя і тріск ламаних галузок також свідчать про рух війська. На місце зупинок і відпочинків вказують ватри, недокурки, сірники, бляшанки від консервів. Вивчаючи залишені бляшанки, командир може визначити силу ворога. Рух ворога на дорогах можна пізнати по хмарах порохів, скрипові коліс тощо.

Розвідку можна проводити також боєм, роблячи засідки, наскоки з метою захопити полонених.

Про свої спостереження командир звітує в свою чергу своєму командирові. При висиланні звітів треба зважати, щоб не висилати їх запізно.

Для розвідки глибокого заплілля ворога УПА призначає у штабах вищих ступенів окремих старшин-розвідників. Ті старшини підбирають собі людей з цілої округи. Вони мають завдання збирати потрібні відомості та подавати їх старшині-розвідникові. Така розвідка дає дійсне уявлення про вороже заплілля: розміщення, роди й силу війська, командний склад, озброєння, забезпечення, настрої, магазини, установи, ворожу адміністрацію, службовців, партійців, органи міліції, тюрми, концтабори, зв'язок, шляхи сполучення, фабрики з їх продукцією, торгівлю, фінансові органи, радгоспи тощо. Збір тих відомостей тим більше цінний, що ворог намагається їх засекречувати.

— звітувати своїм — діловому та організаційному — командирам.

До складу теренового військового штабу входять наступні референти: комендант, вишкільний, розвідки, зв'язку, мобілізаційний, зброяр, інтендант, служби здоров'я.

б) Штаб військового референта.

Комендант. Комендант очолює штаб, керує цілістю його роботи, перевіряє працю кожного референта, пов'язується з іншими референтами теренового проводу, звітує діловому та організаційному зверхникам, репрезентує штаб.

Вишкільний референт — це рівночасно заступник коменданта. Йому належить завдання опрацювати програму та план військового вишколу, слідкувати за його виконанням, організувати й контролювати самооборонні кущі, влаштовувати більші тактичні вправи при співучасті кількох самооборонних кущів.

Самооборонні кущі — це збройні відділи, організовані при станицях. Вони мають завдання військово вишколити чоловіків (без відриву від щоденної праці-занять), щоб на випадок ворожих репресій вони були здатні обороняти власне населення. Організаційна структура самооборонних кущів подібна до структури регулярної армії: ланки, рої, чоти, сотні, курені, загони, з'єднання. Їх очолюють: ланкові, ройові, чотові, сотенні, курінні, окружні коменданти. Вишкіл самооборонних кущів проводять місцеві інструктори (вишкільники) на основі програми, опрацьованої вишкільним старшиною, членом теренового штабу. У вишколі самооборонних кущів найбільше уваги слід приділяти польовому вишколові (який слід проводити в неділі і свята далеко від населених пунктів); інші дисципліни: внутрішня та вартівнича служба, терено- і картознавство (подається відповідно до кваліфікації місцевого вишкільника), впоряд.

Референт розвідки. Розвідка - це очі та вуха кожної армії, а тим більше підпільної організації та її збройних відділів. Щоб підпільна організація могла не лише існувати, але й проводити революційну роботу, вона мусить сильно розбудувати розвідний апарат. Референт розвідки має обов'язком підібрати собі людей відважних, метких і хитрих, що зуміли б вивідати у ворога якнайбільше таємниць, потрібних Організації. Щоб та важлива, а для Організації дуже потрібна ділянка праці давала якнайбільше потрібних даних, Організація влаштовує курси розвідників, на яких спеці-розвідники подають методи власні, а також закордонних розвідок — англійської, американської, німецької, большевицької. Хоч такі курси, звичайно, дають слухачам лише загальні відомості, та все ж люди, озброєні теоретично, знаючи, що саме важливо Організації довідатися, самі придумують практичні способи, як отримати потрібні відомості про ворога.

Відомості про ворога. Щоб успішно поборювати ворога, треба його докладно вивчити. Насамперед слід вивчити: організацію ворожих збройних сил; їх розташування та стан; командний склад; програму військового навчання; наукові установи; ідейну виробленість; мобілізаційні плани; службу безпеки (польову жандармерію, мундировану й таємну поліцію); прикордонну службу; відомості про переслідування, облави й наскоки (де й коли, сила та озброєння); зв'язок (залізниця, літунство, пошта й телеграф, радіо і т.п.); тюрми, арешти й концтабори; фінансові установи (банки, каси).

Референт розвідки дає своїм підлеглим інструкції, що саме вони повинні розвідати, та визначає час, до якого вони мають одержане завдання виконати. По змозі подає також приблизний спосіб виконання дорученого завдання (у головних рисах).

Практика виявила, що: хоч відомості про ворога роздобути було важко з уваги на воєнні умови та ворожий режим (особливо большевицький), та ОУН, незважаючи на те, завжди мала найновіші відомості про воєнні, державні й економічні таємниці ворога при відносно невеликій затраті матеріальних та фізичних засобів і сил з власного боку.

обов'язком вишколити повстанців, прищепити їм обережність і засади конспірації. Вояки, які розуміють вагу конспірації, не виявляють таємниць ворогові, в скрутному становищі вони радше накладають на себе руки, ніж стають зрадниками.

Приклади. В „Ідеї і чині“ (ч. 10, 1946, ст. 86) була подана така вістка:

„Буша звів запеклий бій з енкаведистами під горою Біла Розтока, біля села Кропивник району Вигода Станіславівської області. В бою ворог втратив 32 убитих і пораних. З боку повстанців було 5 убитих і 3 пораних“.

Вістка коротенька, але під нею захований великий трагізм, посталий на ґрунті бруду, підлоти, низьких інстинктів. Це була робота санітарки Олени. Вона, як коханка оперативника НКГБ, мала завдання сподобатись сотенному Довбушу, розвідати в нього запроєктовані акції відділу та донести своєму оперативникові. Вона мала також організувати у відділі агентурну сітку. Того дня, коли на табір „Опришків“ було наслано большевиків, коли сотенний, поставлений у скрутне становище, з кривавими жертвами пробивався крізь вороже кільце, коли на босовищі вмирили повстанці, Оленка лише за кількадесят метрів далі романсувала зі своїм оперативником.

Вістун був повстанцем у якомусь з відділів у Чорному Лісі. Коли захворів на тиф, сотенний дав йому відпустку. Та він до сотні більше не повернувся. Після одужання він працював як кущовий у Вигодському районі. Взимку 1945-46 рр. він просив своїх хлопців, щоб я прийняв його до свого осередку. Та я відчув до нього антипатію і не згодився. Вістун був дуже бридкий, мав обличчя, подібне до обличчя азіяте. Зрештою, його не любив також комендант районної боївки СБ Орел, дуже ідейний та хоробрий юнак, який мав матеріял, що компромітував Вістуну. Але Орел не спромігся переконати свого командира в тому, що Вістун займався агентурною роботою. Своєю відвагою й енергією він здобув собі довір'я. Вістун не боявся проходити попри большевицькі застави, йому вдавалося цілими тижнями перебувати в селах, де аж кишіло від большевиків, не натикаючись на ворога, і коли повертався до осередку, то приносив зі собою люксусові харчі й багато цигарок хорошої якості. В 1946-47 рр. він був харчовим. Осередок окружної пропаганди тоді трохи не загинув з голоду. Повстанці їли худоб'ячу шкіру. Був голод також і в моєму осередку. Навесні ми були такі виснажені, що ноги під нами вгиналися. Вістун керував постачанням так, що казав повстанцям приходити на одне умовлене місце, а сам постачав харчі в інше, де якимсь чудом знаходили їх большевики. Моїх хлопців намовляв піти з ним в село, де він сам жив, роздобути собі одягу. Я на це не погодився і хлопцям сказав: „Вістун мені не подобається, і ви ходіть краще обдерті, ніж маєте за лахи накласти головами“. Коли я дав кравцеві пошити вбрання, він замінив мій новий матеріял на старий. Вчинки Вістуну були дуже підозрілі, і я не раз звертав на це увагу районному провідникові Боліварові, але той відмовляв мені тим, що проти Вістуну не було доказів. А між тим роботою Вістуну було:

- облава на горі Лисій;
- знищення в селі кількох чесних людей і цілої родини;
- очорнювання чесних людей;
- смерть Орла та районного провідника СБ Вірного з цілою боївкою з шести осіб;
- спричинення облави в Вигодщині влітку 1947 р., і саме в той час, коли через околицю проходили визначні командири УПА (тоді загинув булавний „Бор“).

Та остання робота була завершенням Вістунівської провокації. Один з командирів прямо сказав Боліварові: „У вас є грубший провокатор“. Слідство виявило злочинну роботу Вістуну. Він мав завдання нищити провокацією або голодом всі осередки на терені Вигодщини, видавати зв'язки, а особливо повідомляти про перехід визначніших людей і спільно з большевиками влаштовувати засідки та облави на них. Тим провокатором був сумнозвісний